

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ, РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА В СУЧАСНУ ДОБУ

матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2025 р.

УДК 2+61] (062)

Р 36

Філософія, релігія та медицина в сучасну добу: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ПП “Видавництво “Фенікс””, 2025. – 332 с.

ISBN 978-617-8310-48-6

Редакційна колегія:

Кучин Юрій Леонідович – ректор НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Науменко Олександр Миколайович – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Земсков Сергій Володимирович – проректор з наукової роботи та інновацій НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Скрипник Рімма Леонідівна – проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Саган Олександр Назарович – завідувач Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, професор.

Відповідальні редактори:

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Шевченко Сергій Леонідович – професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Рецензенти:

Гаврилюк Тетяна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Сторожук Світлана Володимирівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри української філософії та культури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Затверджено до друку Вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 10 від 19 червня 2025 р.)

ISBN 978-617-8310-48-6

© НМУ ім. О. О. Богомольця, 2025

рів]; за заг. ред. професора Л. М. Юр'євої, професора Н. О. Марути. – Харків: Строков Д. В., 2022. – 383 с. – URL: <https://repo.dma.dp.ua/8174/1/REP0001366%20%281%29.PDF>

5. Антипов В. В., Антипова С. И. Ятрогения как неизбежное явление в медицине XXI века. Часть I. от врачебных ошибок к ятрогении // Медицинские новости. – 2017. – №4 – С. 25-32.
6. Лурия Р. А. Внутренняя картина болезней и иатрогенные заболевания. – М.: Медицина, 1977. – 112 с.
7. Бильченко О. С. Врачебная этика и медицинская деонтология. – Харьков, 2005. – 197 с.

Яценко К. Є.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
acenkoksensia61@gmail.com

Науковий керівник:
д. філос. н., проф. Шевченко С. Л.,
професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини
НМУ імені О. О. Богомольця

ТРАНСПЛАНТАЦІЯ: БІОЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА РЕЛІГІЙНІ ПІДХОДИ

Трансплантація є однією з найважливіших інновацій сучасної медицини, яка дозволяє рятувати життя людей із тяжкими захворюваннями. Однак цей напрямок породжує численні етичні та релігійні дискусії, пов'язані з питаннями життя, смерті та права людини розпоряджатися власним тілом.

З біоетичної точки зору, основною проблемою є баланс між потребою суспільства у донорських органах і захистом прав донора. Добровільність і поінформована згода є базовими принципами, які визначають етичність трансплантації. Разом із тим, питання смерті мозку, яка визначає момент, коли донорські органи можуть бути вилучені, також залишається предметом дискусій. За даними досліджень Дж. Гансена, смерть мозку все ще не є однозначно прийнятим критерієм у всіх культурах та релігіях [1].

Релігійні переконання часто формують ставлення суспільства до трансплантації. У християнстві, наприклад, донорство органів розглядається як акт милосердя та любові до ближнього. Католицька церква, спираючись на енцикліку Івана Павла II, підкреслює, що трансплантація є етично прийнятною, якщо відбувається за згодою донора та без комерційної вигоди [2]. Водночас деякі протестантські спільноти можуть виступати проти, якщо це порушує принцип недоторканності тіла після смерті. Трансплантація є багатогранним явищем, що вимагає міждисциплінарного підходу. Біоетика й релігійні традиції мають шукати спільні рішення, які враховують як науковий прогрес, так і духовні цінності суспільства.

В ісламі ставлення до трансплантації є більш неоднозначним. З одного боку, шаріат забороняє втручання в тіло людини, зокрема після смерті, але з

іншого боку, збереження життя є найвищою цінністю. У багатьох ісламських країнах дозволено трансплантацію за умови, що це робиться за добровільною згодою і з дотриманням принципу "не нашкодь" [3].

Складною залишається ситуація в буддизмі та індуїзмі. Ці релігії акцентують увагу на кармічних наслідках і збереженні цілісності тіла. Проте в деяких випадках, як-от живе донорство, можливість трансплантації обговорюється як прояв співчуття.

Окрім моральних і релігійних аспектів, трансплантація стикається з правовими й соціальними викликами. Одним із ключових питань є розмежування міжживим донорством і посмертним, адже саме в цих контекстах перетинаються біоетика, релігійні принципи та особисті переконання.

Живе донорство розглядається в більшості релігій як акт жертвності та милосердя. У християнстві, зокрема в православній традиції, підкреслюється важливість добровільності й бажання допомогти ближньому. Святитель Василь Великий ще у IV столітті писав, що любов до ближнього повинна включати готовність пожертвувати частину себе для допомоги іншим [4]. З іншого боку, посмертне донорство викликає більше суперечок. У багатьох культурах існує сильний зв'язок із традицією поховання та збереження тіла після смерті. Наприклад, в юдаїзмі трансплантація органів дозволяється тільки тоді, коли є абсолютна необхідність для порятунку життя, оскільки Тора забороняє будь-яке втручання в тіло померлого, крім випадків, які виправдані "підкупанням про життя" [5].

Сучасні медичні технології, як-от системи підтримки життєдіяльності, ставлять нові питання. Зокрема, визначення моменту смерті є ключовим для вилучення органів. У багатьох правових системах прийнято концепцію смерті мозку, проте вона не завжди узгоджується з релігійними уявленнями. Наприклад, в ісламському праві деякі улеми вважають, що смерть серця, а не мозку, є справжнім завершенням життя [3].

Додатковою проблемою є комерціалізація трансплантації, яка суперечить як біоетичним принципам, так і релігійним переконанням. Наприклад, у католицькій етиці наголошується, що торгівля органами є неприпустимою, оскільки це перетворює людське тіло на товар, що порушує гідність людини [2]. Подібні погляди висловлюють і представники інших конфесій, які вважають, що людське тіло не можна використовувати як засіб досягнення матеріальної вигоди.

Соціальні аспекти трансплантації також викликають релігійні дискусії. Зокрема, нерівний доступ до трансплантаційних послуг у різних країнах чи серед певних верств населення породжує питання справедливості. Християнська етика закликає до забезпечення рівності та справедливого розподілу медичних ресурсів [1].

Отже, трансплантація є однією з найбільш інноваційних і водночас чутливих галузей сучасної медицини, яка здатна забезпечити порятунок тисяч життів щорічно. Проте вона перебуває на перетині складних етичних, релігійних, правових і соціальних питань, що вимагають ретельного аналізу. Особливо важливим залишається питання поінформованої згоди донора, адже відсутність чітких стандартів може порушувати права людини. Крім

цього, суспільні стереотипи та релігійні заборони нерідко створюють бар'єри для розвитку трансплантології. Світовий практичний досвід трансплантології показує, що успішна реалізація програм донорства можлива за умови відкритого діалогу між медиками, теологами, правозахисниками й суспільством. Законодавство має враховувати не лише наукові дані, але й етичні й культурні особливості конкретного суспільства. Важливо наголосити, що приклади ефективного функціонування систем донорства є в країнах із різними релігійними традиціями, що свідчить про можливість узгодження наукового прогресу з духовними цінностями. У майбутньому розвиток біоетичних досліджень і медичних технологій може сприяти пошуку нових шляхів подолання цих викликів. Ще одним важливим аспектом є просвітницька робота. Зростання обізнаності суспільства про трансплантацію та донорство здатне змінити ставлення людей, зменшити страхи та сприяти прийняттю ідеї допомоги іншим через донорство органів. Ефективна просвітницька кампанія може залучити більше добровільних донорів і створити умови для більш справедливого доступу до трансплантації. Таким чином, трансплантація – це не лише медична проблема, але й соціальне явище, яке вимагає комплексного підходу для розв'язання її сучасних викликів. Тому трансплантація формує широке поле для активного діалогу між біоетикою, релігією та правом. А збереження балансу між повагою до релігійних переконань і забезпеченням медичних послуг залишається ключовим викликом для сучасного суспільства.

Література:

1. Hansen, J. (2018). *Bioethics and Organ Donation*, Cambridge University Press, Cambridge, 326 p.
2. John Paul II. (1995), *Evangelium Vitae*, Libreria Editrice Vaticana. 153 p.
3. Sachedina, A. (2009), *Islamic Biomedical Ethics: Principles and Application*, Oxford University Press, New York, 296 p.
4. Basil the Great (1980), *Homilies and Ethical Discourses*, Eerdmans Publishing, Grand Rapids, MI., 310 p.
5. Jakobovits, I. (1975), *Jewish Medical Ethics: A Comparative and Historical Study of the Jewish Religious Attitude to Medicine and Its Practice*, Bloch Publishing, New York, 465 p.